کورد تا ١٠٠ ساڵی تر… گەشتیار مەحمود

کورد تا ١٠٠ ساڵی تریش لە نێوشەڕانگێزی نێودەوڵەتی و ململانێی ووزەی جیۆپۆلەتیکی ناوچەکەدا بەچارەنوسێکی نادیارەوە مەحاڵە لەو دەڕراوەکە یە رزگاریبێت، ئەگەر فریاری پیلانگێری هەرێمی و نێودەوڵەتی نەکەوێت و کارتێکی فشاری بەدەستەوە نەبێت. لەلایەک شادەماری ئابوری هەرێم لەدەستی تورکیایە وەکو پەتی سێدارە هەرکاتێک بیەوێت دەتوانێت لەئانوساتێک هەناسەی ژیان لەهەرێم ببرێت. لەلایەکیتر رۆژدوای ڕۆژ دەستی هەواڵگری و داردەستەی دوژمن لەهەناوی حیزب و کۆمەڵگای کوردی یەوە لەهەڵکشاندایە هەرکاتێک دوژمن بیەوێت دەتوانێت ئارامی شارولادێ لەکوردستان بخاتە دۆخی پشێوی. ئەم ئاماژانە پێمان دەڵێت هەمیشە ئەو پێشهاتە مەترسیدارانەی بەسەر نیشتیمانی نەتەوەی کوردادێن لەبنەڕەتدا درێژکراوەی کۆمەڵێک کۆت وبەندی تەوقیتکراون کە زەمانێکە لەگەردەنی خاک ونیشتیمانی کوردستان ئاڵاون بەئەوەی لەکاتژمێری سفر هەرجارەو بەڵایەک هەموو جەستەی ئەم نیشتیمانەزامدارە لەهەرچوارلاوە بخاتەئازارەوە…

دەسەڵاتدارانی هەرێمی کوردستان لەچوارچێوەی مافەدەستوریەکانی دەوڵەتی ئیراق گرینگە لەوە تێبگەن پاراستنی بەرژەوەندیەکانی پێگەی کورد لەناوەندەنێودەوڵەتیەکان و ڕوبەڕوبونەوەی پیلانگێری تورکیا و ئێران بەشداریەکی کارای کوردە لە حکومەتی ناوەند نەوەک پێشبڕکێ پێشوازی سەرانی کورد بەئاڵای کوردستان لای فارس وتورکەکان. ئەگەر کورد لەناوخۆدا بەیەکریزی و یەکگوتاری سیاسی لەحکومەتی ناوەند کار لەسەر پرسەچارەنوسسازەکان بکات دەتوانێت لەدونیای دەرەوە لەگەڵ گۆڕانی هەڵومارجی ناوچەکە دۆخی کوردیش تاڕادەیەک ڕاچاوبکرێت. دەستەکەوتە مێژووییەکان و لوتکەی بریارەچارەنوسازەکان لەکۆنگرێسی ئەمریکاو نەتەوەیەکگرتوەکان و یەکێتی ئەوروپاوە راستەوخۆ کاریگەری هەیە لەسەر هاوکێشەی بەرژەوەندی سیاسی لایەنەکان لەسەر پرسە ناوخۆیەکان بەتایبەتتر سنوردارکردنی بەرژەوەندی دەستی دەرەکی وەک چەن ماوەیەکە بە روبەروبونەوەی مەترسیەکانی سەر هەرێم هەوڵەکان چڕبێتەوە .

قەیرانی کەمئاوی و تەواوبوونی پرۆژە بەنداوەکانی تورکیا کارەساتێکی ترسناکە لەئیراق بەگشتی لەساڵانی داهاتوو کاریگەریکەی

سەرهەڵدەدات کەهیچ شتێک ناتوانێت بیوەستێنێت، چونکە سەبەتەی ئابوری ئیراق بەری نەوت و بازرگانی هەرێم لەرێگای تورکیاوە بەبەندەری جیهانی بەستراوەتەوە. ئەگەر کورد لەچەند ساڵی داهاتوو بەهاوکاری ئەوروپاو ئەمریکاو بەغدا، دەرچەیەکی سیاسی بە بەژەوەندی ناوچەکە و پەراوێزخستنی تورکیا نەدۆزێتەوە دوورنیە ژیان لەناوچەکەدا روبەروی کارەساتی مرۆیی ببێتەوە. تاکە رێگا ئەوەیە نەخشەڕێگایەکی سیاسی درێژخایەن تا ٥٠ ساڵی داهاتوودا درەنجامەکەی ئەوە بێت کوردستانی رۆژئاوا بخرێتە سەر نەخشەی بەرژەوەندیەکانی ئەوروپا هاوکات کوردستانی رۆژئاوا چەند کیلۆمەترێک لەدەریای سپی ناوەراست نزیکبێتەوە، دەکرێت وەک ناوەندێکی بازرگانی لەنێوان رۆژئاوا و باشور دەروازەسنووریەکان زیاتر پەرەی پێبدرێت و حکومەتی فیدرال وەکو جێگرەوەی دەروازەی سنوری لەگەڵ تورکیا مامەڵەی ئاڵوگۆری بەرهەمە کشتوکاڵیەکان و سامانی نەوت و گاز و ڕێڕەوی پایپلاینی هەناردەی سامانی ژێرزەوی بەناو خاکی کوردستانی رۆژئاوا بژاردەیەکی ژیرانە بێت. ئەگەر هەرێم لەگەڵ بەغدا لەچەندساڵی داهاتوو لەرێگای فشاری ئیران بەسەر سوریا ڕێکەوتنێکی ستراتیجی بازرگانی لەنێوان ئێراق و رۆژئاوا واژووبکرێت و وەکو سەرەتایەک بەبەکارهێنانی کارتی فشارو لاوازکردنی ئابوری تورکیا و دروستبوونی قەیرانی کەمئاوی بەهاوکاری هاوپەیمانان و ئەمریکا هەوڵی گواستنەوەی نەوت وگازی سروشتی لەرێگای کوردستانی رۆژئاوا هەناردەی دەریاری سپی ناوەراست بکرێت. ئیراق بەگشتی لەژێر هەڕەشەی کەمئاوی رزگاری دەبێت و بەشێکی گەورە زیان لە ئابوری تورکیادەدات و لەناوخۆشدا رووبەروی کێشەوگرفتی زیاتر دەبێتەوە، لەئاکامدا خاکی رۆژئاوای کوردستانیش لەژێر مەترسی پەلاماردانی تورکیا پارێزراودەبێت. چونکە ئەمریکاو یەکێتی ئەوروپا ستراتیجی دانینەمەی ئابوریەکەیان دەکەوێتە ناوچەکە و ئیراقیش لەژێرهەڕەشەکانی تورکیا بەگرتنەوەی بەنداوەکان کارتێکی فشار بەدەستدەهێنێت. لەئەنجامدا سەرەتایەک بۆ گەشاندنەوەی ئابوری کوردستانی رۆژئاوا مسۆگەردەبێت وەکو نیمچەدەوڵەتێکی خۆبەرێوەبەری سەرکەوتوو دروستدەبێت..

لەڕابردوودا، مەترسیەکانی تورکیا بۆ رۆژئاوای کوردستان و سرینەوەی پێگەی کورد بەگەیشتن بەدەریای سپی ناوەراست ستراتیجی سیاسەتی تورکیا دژی کورد چڕبێتەوە ، چونکە لەنەخشەی کوردستانی گەورەو تایبەتتر پێشبینی سنوری خۆبەرێوەبەری کورد لەرۆژئاوای کوردستان لەئێستادا چەند کیلۆمەترێکی کەمی ماوە دەروازەی بازرگانی جیهانی بەرووی کوردا بکرێتەوە ئەمەش هاتنەدی خەونی لە

مێژینەی نەتەوەی کوردە بە گەیشتن بەدەریای سپی ناوەڕاست و کردنەوەی کەریدۆرێکی بازرگانی یە لەنگەری کەشتی بازرگانی و هەناردەکردن و گواستنەوەی نەوت و گاز بە ئەوروپا.

مەژووی کوردستانی گەورە و خەونی نەتەوەی کورد بە گەیشتن بەدەریای سپی ناوەڕاست، بە ئەم مەبەستە لەڕابردوودا ئامانج لە ئاراستەکردنی پێگەی کورد لەناوخۆ و وڵاتانی دەرەوە کارگەلێکی بەرنامەداڕێژراوبوون وەک ئامراز بە جێبەجێکردنی بەرژەوەندی ئەجێندای سیاسی ولاتانی دوژمن بەرکاربن. بەنموونە، نزیکترینیان بەڵێدان لە سەروبەندی سەرپێخستنی دەسەڵاتی خۆبەڕێوەبەری ڕۆژئاوا لەلایەن دوژمنان بە ئامنجگیرا، کاتێک کورد لە پارچەیەکی تر هاوتەریب لەگەل نەخشەڕێگای پێگەی بەرژەوەندی سیاسەتی ئەمریکا لەخۆرهەڵاتی ناوەڕاست یەکیدەگرتەوە، بەڵام دوژمنان بە بێمتمانەی و پیشاندانی پارچەیەکی کوردستان وەکو ناوچەی مەترسیدار بیرۆکەی خەندەقلەدان وەکو بەلگەیەکی مەیدانی کرایە هەمایەکی ترسناک بەمەش دوژمنانی کورد لەناوەندە نەودەوڵەتیەکان کاریان لەسەرکردو کەلکیان لەوەرگرت، تاکارگەیشتە هێرشکردنە سەر کۆبانێ بەمەبەستی دروستکردنی پشتێنەی ئارامی بە ئاسایشی تورکەکان بریاریلەدرا. ترسی تورکەکان لە پیشاندانی خۆبەڕێوەبەری کوردەکان بەمە نەوەستا کاتێک ئەمریکا دژی بەتیرۆرناساندنی یەپەگە تورکیای گۆشەگیرکرد بۆیە ئەمجارە فاگرەوە بەکرێگیراوەکانی ناوخۆ پێکی ژەهرێک بەتامی قاوەیەک ملیۆنان کوردیان بەفریودانی هەستی نەتەوەی لەخشتەبرد، لەکاتێکدا پارچەکانی تری کوردستان چاوەڕوانی ڕاگەیاندنی دەوڵەتی کوردی بوون هەرێمی کوردستان لەپەرلەمانی ئیراق و لەناوەندە نەودەوڵەتیەکان پەراوێزخرا و ڕاپرسی بەدروستکردنی دەوڵەتێک لەباشوری کوردستان کاریگەری نەرێنی و ئاڵۆزی هەرێمی بەجۆرێک لێکەوتەوە تائێستاش زیانەکانی لەپەرەسەندندایە.

بۆیە ئەوەی ڕوویداوە لەم ساڵانەی دوایدا بەڵگەی ڕونوئاشکران کەلەهەمبانەی ئابوریەکی شکستخواردو و ژێرخانێکی قەرزبارو ماڵێکی پەرتەوازە و هێزێکی نائیشتیمانی و دەزگایەکی هەواڵگری خوساو و حوکمڕانیەکی کاربەڕێکەر بەبڕیاری سەربەخۆی جگە لەهەراسانکردنی دوژمنان هیچ مەنتیقێکی سیاسی تێدانەبووە. لەهەر ڕوداو کارەساتبارێک کەبەسەر ئەم نەتەوە هاتوە چ لەڕابردوو چ لەداهاتوو ڕوانگەی سیاسی و ڕەوشی لاوازی سیاسەتی هەرێم بە دەستێکی لەرزۆک و بە دەنگێکی پەرتەوازەوە قەراروایە چ کاردانەوەیەک ئەنجامبدات؟ جگەلە لەبەیاننامەیەکی بێبایەخ کاتێک شەرمنانە و سەرکزانە

لەدەربڕینی هەڵوێستێک بچوکراوەتەوە، ئەدای حکومەتداری و خۆبەڕێوەبەرییەکەی هەرێم ئەخاتە ژێرپرسیارەوە وەکو گشت هەلوێستە سیاسیەکانی تر لەسەر پرسەچارەنوسازەکان بە دەرەنجامبووە، بەنموونە بە پرسێکی حیزبی لایەنێک گشت کۆنسوڵی وڵاتان بانگهێشت دەکات بەڵام کاتێک پرسێکی نەتەوەی و مەترسیەکی ناوخۆی ڕولەهەرێمە بەسەرۆکایەتی هەرێم و پەرلەمان و حکومەتەوە هیچ کەس و لایەنێک جورئەتی نیە بە لێپرسینەوە کۆنسولی وڵاتێک بەقاوەخواردنەوەیەک بانگهێشتی دیوەخانی پەرلەمان بکات!

لەم ساڵانەی دوایدا، تورکیا لەمەلەفی تیرۆر و کارکردن بەناشرینکردنی ڕۆژئاوای کوردستان و بیرۆکەی بەتیرۆرناساندنی هێزێکی تری چەکداری کورد و ئەپدەیتکردنەوەی ئەم ئەگریمێنتە فایلدارە لە بەرژەوەندی خۆی کاری لەسەر لایەنە کوردیەکان کردوە، بە پێچەوانەوە لە ئێستاو ساڵانی داهاتوودا تورکەکان پێویستیان بەکۆدەنگی کوردە لە پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێمەوە بۆ ئەوەی بەشاهێدی ئەوان لەدونیای دەرەوە هێزێکی کوردی وەکو مەترسیەک بەسەر ئاسایشی تورک بناسرێت. لەکاتێکدا بۆ سنوردارکردنی هێرشەکانی تورکیا بەسەر هەرێم لەڕێگای پەرلەمانی ئیراق و هەرێم هیچ هەڵوێستێکی کردەی جێبەجێ نەکراوە چونکە تورکیا لەڕێگای ئابوری و سەربازی و کرینی وەلای حیزبی لەناوچەکەدا دەستێکی باڵای هەیە. لە بەرامبەردا بیرۆکەی ئاشتەوای کورد و تورک لەناوەندە نێودەولەتیەکان وەکو پرسێکی پەیوەندیدار بە ناوخۆی ئیراق بەپێی پێویست لێکەدانەوەی بۆ نەکراوە، دەستدرێژیەکانی تورکیا بەسەر سەروەری ئیراق وەک پێشێلکاری یاسا نێودەولەتیەکان و مەترسی سەر پاراستنی گیانی هاوڵاتیان و مافی مرۆڤ لە پەرلەمانی ئەوروپا و کۆنگرێسی ئەمریکا پشتگوێخراوە. لەچەندساڵەی داهاتوو بەگۆشەگیرکردنی تورکیا لەئەوروپاو ئەمریکا و دروستبوونی پشێوی ناوخۆی و ڕەنگە پێشنیازی سیستەمێکی نوێ بۆ دەوڵەتی تورکیا بە کۆنفیدرالی هاوشێوەی ناوچەکانی تر هەرێمێک بۆ کوردەکان لە شێوەی دەسەڵاتێکی خۆبەڕێوەبەری لەکوردستانی باکور کاری بۆ بکرێت. ئەگەر نێوەندگیری پرسی ئاشتەوای لەنێوان قەندیل و ئەنکەرا کاری بۆ بکرێت و بەمانایەکی تر ئەگەر لەژێرفشاری ڕای گشتی شەقام و هۆشیاری کۆمەلگا لەڕووبەربونەوەی مەترسیەکانی تورکیا سەرەتایەک بێت بۆ بڕینی دەستی بەرژەوەندیە سیاسیەکانی تورکیا لەهەرێم، لەلایەکی تر پەرلەمانی ئیراق و لایەنی شیعەگەری لە بەغدا و یاسای و ناوخۆی ڕابردوودا زۆرجاریش پێگەی هەرێم بەدزایەتی ڕۆژئاوای کوردستان بەکارهاتوە و لەم چەند ساڵەی دوایدا نەتواندراوە نەخشەرێگایەکی

سیاسی وئابوری لەگەل هاوپەیمانان و ئەمریکا چارەنوسی گەلێک دیاریبکرێت. ئەوەی ئاشکرایە، هێشتا سەرەگەورەکانی کورد لە سنوری ململانێی ناوخۆی تێنەپەڕیون و لەمەودای دونیابینی بەرژەوەندی سیاسیان لەچەندشارێکی بچوک تێکچەقیون. لەکاتێکدا دەستی باهۆزی دوژمنانی کورد سنوری شارو لادێ و سەیرانگاکانی تەنیوە و لەهیچ شتێک سڵناکاتەوە و چارەنوسێکی نادیارو ڕەش تا دەپشتی تر لەنەوەی کورد بەرۆکی ئەم مەمۆەکەتەی گرتوە و ئەو زەلکاوەی بەرێوەیە لەنێو بەردی بەرداشی ولاتانی دەوروبەردا بەتەنها کورد قوربانی یەکەم د□ بێت…

گەشتیار مەحمود – کەنەدا